

Uppdatering av industristrategin 2020: 2020/21:FPM112 en starkare inre marknad för EU:s återhämtning

Näringsdepartementet

2021-06-07

Dokumentbeteckning

COM(2021) 350

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN Uppdatering av industristrategin 2020: en starkare inre marknad för EU:s återhämtning

Sammanfattning

Den uppdaterade industristrategin ersätter inte den nya industristrategin från 10 mars 2020 utan ska komplettera den genom att beakta omständigheterna och hantera de utmaningar som accentuerats under pandemin.

Den uppdaterade industristrategin har tre huvudsakliga inriktningar: att stärka den inre marknadens resiliens, att hantera EU:s strategiska beroenden och att påskynda den gröna och digitala omställningen. Den uppdaterade industristrategin åtföljs av tre bilagor: en årlig rapport om den inre marknaden, en rapport med analys av EU:s strategiska beroenden samt en rapport om den europeiska stålindustrin.

Meddelandet innehåller en uppräknning av pågående arbete inom olika politikområden men även vissa nyheter. I meddelandet aviserar till exempel kommissionen ett förslag om en krismekanism på den inre marknaden. Mekanismen ska syfta till att skapa mer informationsutbyte och mer koordinering för att förhindra plötsligt stängda gränser och andra oönskade effekter vid framtida kriser. En ytterligare nyhet är att kommissionen tillsammans med offentliga aktörer, industrin, arbetsmarknadens parter och andra intressenter ska ta fram så kallade färdplaner för omställning (eng. transition pathways). Färdplanerna för omställning ska visa hur den gröna och

digitala omställningen ska uppnås inom industriella ekosystem. Bilagan om den europeiska stålsektorn ska tjäna som ett exempel på en sådan analys.

2020/21:FPM112

Med anledning av pandemin ser regeringen positivt på att kommissionen valt att uppdatera EU:s industristrategi från den 10 mars 2020. Regeringen anser att unionen behöver en gemensam strategi över hur EU ska stärka sin konkurrenskraft och tillväxt efter pandemin, hur fler jobb kan skapas efter krisen, hur strategiska beroenden ska hanteras och hur den gröna och digitala omställningen ska påskyndas. En utgångspunkt är samstämmighet mellan EU:s inre marknad, handelspolitiken och industripolitiken för återhämtningen och den stärkta motståndskraften.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Kommissionen publicerade den 10 mars 2020 ”En ny industristrategi för EU”, dagen innan Världshälsoorganisationen (WHO) klassificerade covid-19 som en pandemi. Kommissionen såg med anledning av pandemin ett behov av att uppdatera industristrategin från förra året. Den uppdaterade industristrategin, som presenterades den 5 maj 2021, ersätter inte den nya industristrategin från 10 mars 2020 utan ska komplettera denna genom att beakta omständigheterna och hantera de utmaningar som accentuerats under pandemin.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionen framhåller att krisen visat på vikten av att upprätthålla den fria rörligheten för personer, varor, tjänster och kapital på den inre marknaden och att samarbeta för att stärka den inre marknadens motståndskraft. Kommissionen framhåller även att krisen visat på behovet av att analysera och åtgärda så kallade strategiska beroenden, tekniska såväl som industriella. Kommissionen betonar att de ekonomiska argumenten för den gröna och digitala omställningen nu är starkare än någonsin.

Stärkt resiliens på den inre marknaden

Kommissionen konstaterar att företag och enskilda, särskilt under pandemins inledning, drabbades av stängda gränser, leveransstörningar och bristande förutsägbarhet. Kommissionen avser därför föreslå ett krisinstrument för den inre marknaden. Denna syftar till att tillhandahålla en mer permanent lösning för tillgång till och fri rörlighet för varor och tjänster under framtida kriser. Kommissionen meddelar även att den avser publicera en återkommande årsrapport om den inre marknaden, där den inre marknadens ekonomiska utveckling och integration analyseras, liksom den gröna och digitala omställningen. I analysen används olika nyckelindikatorer (KPI) samt de 14 ekosystem som tidigare identifierats.

En välfungerande inre marknad för en snabbare återhämtning

Kommissionen konstaterar att en välfungerande inre marknad kräver långsiktiga insatser, och avser därför göra regelbundna bedömningar av de allvarligaste hindren inom varje ekosystem som en del av sin årsrapport om den inre marknaden. Kommissionen menar att tjänstesektorn förtjänar särskild uppmärksamhet och avser överväga nyttan med lagförslag om reglering av viktiga företagstjänster som skulle understödjas av harmoniserade standarder. Kommissionen menar vidare att det finns administrativa svårigheter med proceduren kring utstationering av arbetstagare, och avser därför samarbeta med medlemsstaterna för att utarbeta en gemensam elektronisk blankett för anmälan av utstationering. Kommissionen påtalar vidare behovet av effektiv marknadskontroll och kapacitetsbyggande på området, och avser mot den bakgrunden stödja och uppmuntra marknadskontrollmyndigheterna att påskynda digitaliseringen av produktkontroller, datainsamling och användning av teknologier för att öka spårbarheten av farliga produkter eller produkter som inte uppfyller kraven. För att hantera risken för små och medelstora företag att hamna på obestånd och för att styra krisstöd till livskraftiga företag avser kommissionen underlätta utbytet av god praxis kring nationella åtgärder och incitament, samt vidare arbeta inom InvestEU med kapitalstöd och kapitalisering.

Beroenden: öppet strategiskt oberoende i praktiken

Kommissionen betonar hur öppenhet för handel och investeringar är en styrka och en källa till tillväxt och resiliens för EU, som är en stor importör och exportör. Samtidigt konstateras att pandemin har påverkat de globala leveranskedjorna och lett till brister på vissa varor samt visat på att EU behöver stärka sitt strategiska oberoende inom några viktiga områden. För att få en bättre förståelse av vilka strategiska beroenden EU har, och i vilken mån de kan leda till sårbarheter, har kommissionen gjort en analys som är bilagd strategin. Analysen är baserad på 5 200 typer av varor som importeras till EU och visar på att EU är starkt beroende av 137 varor inom känsliga ekosystem. Hälften av dessa varor importeras från Kina. Kommissionen har identifierat att beroenden av 34 varor kan leda till särskilda sårbarheter eftersom det är svårt att ersätta dessa med varor som produceras i EU eller svårigheter med att diversifiera försörjningen.

Kommissionen understryker att industrin själv oftast är bäst lämpad för att förbättra sin resiliens och minska beroenden som kan leda till sårbarheter. Kommissionen är i färd med att kartlägga åtgärder för att stödja industrin i att själva hantera sina beroenden. Kommissionen konstaterar att omvärlden även är beroende av EU på många områden vilket kan skapa förutsättning för stabilitet i de globala värdekedjorna. På vissa områden har likasinnade partnerländer samma beroenden som EU vilket enligt kommissionen skapar tillfälle för att samarbeta med dessa partnerländer för att finna gemensamma

lösningar. En av hörnstenarna utgörs därför av transatlantiska förbindelser liksom starkare och mer diversifierade alternativa leveranskedjor med hjälp av frihandelsavtal med andra partnerländer och handelsblock. Ökad resurseffektivitet och mer cirkulär ekonomi kan också bidra till att minska beroendena enligt kommissionen.

Kommissionen avser vidare fortsätta arbetet med industriallianser på strategiska områden. Industriallianserna ska påskynda verksamhet som annars inte hade utvecklats och ska bidra till att privata investerare kan diskutera nya affärspartnerskap och affärsmodeller samt ta fram strategiska färdplaner för omställning och effektivt samordna planer för investeringar i forskning, utveckling och innovation för teknik i enskilda ekosystem. I tillägg till de existerande industriallianserna för råvaror, batterier och vätgas förbereder kommissionen starten av två allianser, en för processorer och halvledarteknik samt en för industridata, edgeteknik och molnteknik. Kommissionen överväger även att förbereda allianser för rymdraketer och utsläppsfri luftfart.

I strategin annonseras även att kommissionen avser ta fram en standardiseringsstrategi för att stödja europeiska intressen i fråga om standardisering, men även för att stödja ett öppet samarbete med andra aktörer på områden av ömsesidigt intresse. Vidare ska kommissionen ta fram vägledning kring hur offentlig upphandling kan användas för att stärka resiliens genom att ge offentliga upphandlare möjlighet att kartlägga och hantera strategiska försörjningsrisker och beroenden och bredda leverantörsbasen.

Snabbare grön och digital omställning

Kommissionen konstaterar att industrin behöver förutsägbarhet, ett enhetligt och stabilt regelverk, tillgång till infrastruktur, finansiering, råvaror och fossilfri energi, åtgärder på efterfrågesidan för klimatneutrala och cirkulära produkter samt rätt kompetens för att klara den gröna och digitala omställningen. Det behövs ekonomiskt bärkraftiga affärsmodeller för en konkurrenskraftig grön och digital omställning. Kommissionen har som beskrivits ovan i ett tidigare skede identifierat 14 industriella ekosystem och analyserat de utmaningar och EU-policyåtgärder som påverkar ekosystemens gröna och digitala omställning samt resiliens. Utifrån analysen av ekosystemen föreslår kommissionen att offentliga aktörer, industrin, arbetsmarknadens parter och andra aktörer gemensamt ska ta fram så kallade färdplaner för omställning (transition pathways). Färdplanerna ska staka ut vägen för grön och digital omställning för utvalda ekosystem, vilket ska utnyttas i genomförbara färdplaner för hållbar konkurrenskraft. Kommissionen föreslår att prioritet ska ges till de ekosystem och sektorer som har svårast att uppnå den gröna och digitala omställningen eller vars konkurrenskraft är beroende av den, så som energiintensiva industrier (exempelvis kemi- och stålbranscherna) och byggsektorn. Även sektorer som

drabbats av särskilt hårt av pandemin och som kan dra nytta av den gröna och digitala omställningen nämns, till exempel turism och mobilitet.

2020/21:FPM112

Kommissionen lyfter fram flera åtgärder för en snabbare grön omställning, som är nya för den uppdaterade industristrategin. Inom området klimat överväger kommissionen en europeisk strategi för koldioxidkontrakt inom ramen för revideringen av utsläppshandelssystemet. Inom området energi anger kommissionen att det behövs ytterligare insatser för att säkerställa industrins tillgång till billig och fossilfri el. I detta sammanhang lyfter kommissionen fram arbetet med Energi- och industrigeografilabbet, och åtgärder för att få fler att använda företagsavtal om köp av förnybar energi. Slutligen aviserar kommissionen att den avser stärka synergier mellan den gröna och digitala omställningen, genom ytterligare åtgärder för koldioxidneutral informations- och kommunikationsteknik och användningen av digital teknik för att minska miljöpåverkan.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet i sig har ingen påverkan på svenska regler. De förslag och processer som meddelandet aviserar kan få effekter på gällande svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Meddelandet har ingen omedelbar budgetär konsekvens för Sverige då det inte innehåller några konkreta förslag till åtgärder. Många av de aviserade förslagen kan däremot medföra behov av åtgärder som kan få samhällsekonomiska effekter samt påverka medlemsstaternas nationella budgetar och EU:s årsbudget, och därmed få budgetära konsekvenser för medlemsstaterna. Eventuella kostnader som förslagen kan leda till för den nationella budgeten ska finansieras i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67). Utgiftsdrivande åtgärder på EU-budgeten behöver finansieras genom omprioriteringar i den fleråriga budgetramen (MFF).

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Med anledning av pandemin ser regeringen positivt på att kommissionen valt att uppdatera EU:s industristrategi från den 10 mars 2020. Regeringen anser att unionen behöver en gemensam strategi över hur EU ska stärka sin konkurrenskraft och tillväxt efter pandemin, hur fler jobb kan skapas efter krisen, hur strategiska beroenden ska hanteras och hur den gröna och digitala

omställningen ska påskyndas. En utgångspunkt för återhämtningen och den stärkta motståndskraften. är samstämmighet mellan EU:s inre marknad, handelspolitiken och industripolitiken.

Regeringen ser positivt på att den reviderade industristrategin har ett stärkt fokus på den inre marknaden. Regeringen välkomnar vidare att strategin på ett tydligt sätt betonar vikten av en fördjupad och välfungerande inre marknad även i tider av kris. Regeringen anser att en krismekanism bör bygga på transparens, informationsutbyte och samordning av nationella åtgärder i syfte att undvika onödiga hinder för den fria rörligheten.

Regeringen välkomnar även att kommissionen betonar vikten av efterlevnad av redan existerande regelverk, särskilt efterlevnaden av tjänste- och yrkeskvalifikationsdirektiven. Konkreta åtgärder för att åtgärda hinder behöver dock utvecklas för att uppnå en ökad handel med tjänster, en sektor som redan före pandemin var eftersatt. Regeringen noterar kommissionens förslag om att utarbeta en gemensam elektronisk blankett för anmälan av utstationering och välkomnar att ett sådant system ska vara frivilligt.

Kommissionen har påbörjat ett viktigt arbete med att analysera EU:s strategiska beroenden. Regeringen anser att analysen är grundlig och djuplodande och att den utgör en bra grund i arbetet med att hantera oönskade strategiska beroenden. Det är viktigt att kommissionen är transparent gällande kriterierna för att identifiera produkter av strategisk betydelse. När det gäller att hantera dessa strategiska beroenden måste rätt åtgärder identifieras för de problem man söker åtgärda samtidigt som vedertagna politiska positioner bejakas. Vad som är strategiskt viktigt och hur det bäst tillgodoses måste definieras i varje enskilt fall. Det är vidare positivt att kommissionen lyfter fram frihandel och öppenhet som ett medel att säkerställa diversifierade globala leveranskedjor, vilket även kan bidra till att hantera strategiska beroenden och samtidigt stärka EU:s tillväxt och resiliens.

Regeringen noterar förberedelserna inför lanseringen av nya industriallianser. Regeringen anser att industriallianser kan vara viktiga verktyg för att stärka strategiska värdekedjor om de sammanför representanter från regeringar, näringslivet, akademin, fackföreningar och andra intressenter. Alla sektorer eller teknologier kan och bör dock inte betraktas som strategiska, och det är viktigt att dessa allianser är transparenta och inkluderande. De ska inte bara fokusera på ekosystemens ekonomiska behov utan också på andra flaskhalsar och åtgärder som kan säkerställa strukturellt stimuli för varje ekosystem.

Regeringen välkomnar att en av strategins huvudinriktningar är en konkurrenskraftig grön och digital omställning. Det behövs förutsättningar för en hållbar konkurrenskraft, där den gröna och digitala omställningen och jobbskapande går hand i hand. Regeringen ser särskilt den gröna omställningen och klimatomställningen inom industrin, inklusive nettonollutsläpp av växthusgaser, cirkulär ekonomi och nollförorenning som

viktigt i det kommande arbetet för att EU ska kunna nå målen i den gröna given. EU har en viktig roll bland annat vad gäller koldioxidprissättning, långsiktiga styrmedel, rättsliga ramverk och forsknings- och innovationssatsningar som främjar omställningen till en fossilfri och cirkulär ekonomi. Alla fossilfria tekniker som bidrar till EU:s klimatmål kan spela en viktig roll.

Den gröna omställningen kommer att kräva ökad innovationskraft och användning av nya tekniker. Regeringen anser därför att det är därför positivt att kommissionen har för avsikt att arbeta med hur synergierna mellan den gröna och digitala omställningen kan stärkas. Den digitala omställningen kan bidra genom resursoptimering och minskad materialanvändning. Digitala tekniker måste även vara hållbara i sig.

Framtagande av färdplaner för omställning för utvalda ekosystem är i grunden positivt. Rätt använt kan det leda till ett helhetsgrepp om alla de pågående initiativ och faktorer som påverkar ett visst ekosystem för att säkerställa samstämmighet och identifiera behov av ytterligare åtgärder för att de berörda ekosystemen ska kunna ställa om. Det framkommer inte tydligt hur de ska användas och hur analysen ska genomföras. Primärt bör åtgärder införas på horisontell nivå så att den inre marknadens funktion säkerställs och snedvriden konkurrens undviks. Regeringen välkomnar att kommissionen avser prioritera de ekosystem eller de sektorer som har svårast att uppnå den gröna och digitala omställningen eller vars konkurrenskraft är beroende av den. Det behövs en kontinuerlig uppföljning för att säkerställa genomförbara färdplaner för hållbar konkurrenskraft. Regeringen välkomnar även att strategin uppmärksammar kritiska råmaterial och dess betydelse för EU:s ekonomi och vikten av att stärka en resilient tillförsel av dessa, genom återvinning och hållbar utvinning.

Regeringen avser återkomma till riksdagen i enskilda förslag när dessa presenteras.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Meddelandet har inte gått ut på remiss men ett skriftligt EU-skråd kommer att genomföras.

3 Förslagets förutsättningar

2020/21:FPM112

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Ej tillämpligt. Meddelandet avser en färdplan som endast informerar om kommande politiska strategier och åtgärder.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Ej tillämpligt. Meddelandet avser en färdplan som endast informerar om kommande politiska strategier och åtgärder.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Den fortsatta behandlingen av ärendet är ännu inte känd.

4.2 Fackuttryck/termer